

Dåb som Første Bekendelse

En simpel, overset og afgørende vinkel på dåbssyn og dåbspraksis

af Jesper Veiby

Artiklen må frit videreformidles,
blot det sker uforandret.

jesper@veiby.dk

www.jesperveiby.org

Dåbsspørgsmålet har været et af de mere sejlivede stridsspørgsmål i den kristne kirke. Jeg vil her postulere, at debatten langt hen ad vejen kan afgøres ved at sætte dåben ind i dens datidige kontekst som den første bekendelse. Mere om det i det efterfølgende.

Først er der dog grund til at minde om, at den herskende uenighed om dåbssyn og dåbspraksis ikke blot kan tørres af på kirkepolitiske årsager og magtpolitiske grunde til at fastholde f.eks. barnedåben fremfor troendes dåb. Der er trods alt tekster, som let kan tolkes i et sakramentalt lys og som belæg for en barnedåbspraksis hhv. en opfattelse af, at Gud handler i dåben på forskellige andre måder.

Tekster som går begge veje

Når apostlen Peter f.eks. taler om "den dåb, der nu frelser jer",¹ så lyder det bestemt, som om dåbshandlingen frelser, mens tilhængere af troendes dåb jo ser dåben som en respons på en allerede eksisterende frelse. Peter taler tilsvarende i sin prædiken Pinsedag om, at tilhørerne skal "omvend[e] jer og lad[e] jer døbe i Jesu Kristi navn til jeres synders forladelse..."² og det kobler tilsyneladende også dåbshandlingen sammen med frelse og tilgivelse af synd.

Ananias' ord til Paulus, efter Paulus' oplevelse på vejen til Damaskus, taler om, at Paulus skal lade sig døbe "...og få dine synder vasket af".³ Og Paulus selv taler tilsvarende om "det bad, der genføder og fornyer ved Helligånden".⁴

Andetsteds taler Paulus om, at den, der har ladet sig døbe, har "iklædt [sig] Kristus",⁵ hvilket lyder det som mere af det samme, eftersom det at være "i Kristus" ellers anvendes synonymt med at være troende/frelst. Jesu egne ord om at blive "født af vand og ånd"⁶ har også traditionelt været tolket som en henvisning til dåbens genfødende kraft.

Bare for at komme eventuelle misforståelser i forkøbet, så mener jeg selvfølgelig ikke, at der samlet set kan argumenteres for et sakramentalt dåbssyn. Man kan nemlig let henvise til f.eks. rækkefølgen af tro først og dåb derefter i Markus' missionsbefaling.⁷

¹ 1.Pet.3,21

² Apg.2,38

³ Apg.22,16

⁴ Tit.3,5

⁵ Gal.3,27

⁶ Johs.3,5

⁷ Mark.16,16 "den der tror, og bliver døbt, skal frelses"

⁸ Apg.10

⁹ Peter svarede: "Omvend jer og lad jer alle døbe i Jesu Kristi navn

Eller til Paulus' besøg hos Kornelius, hvor frelsen kom til de forsamlede, før de blev døbt,⁸ hvilket kan ses ved, at Helligånden kom over dem, og hvilket udelukker dåben som en betingelse eller forudsætning for frelsen.

Nogle af de førnævnte argumenter for et sakramentalt syn kan tilsvarende let læses anderledes. F.eks. er henvisningen til dåben i Peters pinseprædiken i realiteten en indskudt sætning, så den "syndernes forladelse", der loves, i stedet hænger sammen med den "omvendelse", der nævnes før dåben.⁹ Tilsvarende kan henvisningen til "vand" i forbindelse med Jesu ord om at være "født af vand og ånd", tolkes som en henvisning til det fostervand, vi alle fødes ud af.¹⁰

Alligevel er det svært at benægte, at der er skriftsteder, som kan tolkes i en anden retning, end man som tilhænger af troendes dåb ville foretrække.

Noget ekstra i dåben?

Som om de førnævnte problemstillinger ikke var tilstrækkelige, så er der tilhængere af troendes dåb, som synes at lægge andet og mere i dåben, end Bibelen gør.

Nogle kredse synes at betragte dåben som en omvendelseshandling, hvor man (implicit eller explicit) bekender og omvender sig fra konkrete synder, og hvor dåbshandlingen i sig selv formidler det lovede opstandelsesliv.¹¹ Det er næsten, som om man her bruger dåben til at tage livet af det gamle menneske, men i den virkelige verden, som billedet er taget fra, begraver vi jo ikke folk levende, og hele billedsproget mht. en begravelse af det gamle menneske kan derfor kun anvendes på en symbolsk begravelse af det gamle menneske, som allerede er fortid og allerede erstattet af det nye menneske. Man kunne også indvende, at apostlen Johannes jo ikke foreskriver en ny dåb, hvis man synder, men blot og bart en bekendelse af de synder, man måtte have begået.¹²

Selvsagt kan man tænke sig tilfælde, hvor en person er blevet voksendøbt, men ikke troendes

til jeres synders forladelse, så skal I få Helligånden som gave..." (Apg.2,38)

¹⁰ Forstået sådan skal "født af vand" blot læses som "født på den naturlige måde", mens "født af ånd" henviser til genfødslen. Sætningsstrukturen "født af vand og ånd" henviser så blot til dem, der har oplevet en åndelig genfødsel ved siden af deres naturlige fødsel.

¹¹ Som beskrevet i f.eks. Rom.6,4 og Kol.2,12

¹² 1.Johs.1,9

døbt, altså uden personlig tro men på grund af sin kirkelige tradition, og hvor det vil være i orden, at denne person lader sig "gendøbe". Men der er ikke belæg i Bibelen for dåbshandlingen som en slags mere generel omvendelses- eller udfrielseshandling overfor allerede troende.

Der er mange, som ikke går så langt, men som alligevel vil henvise til Peters ord om dåben som en "god samvittigheds pagt med Gud",¹³ og dermed antyder, at der i dåben sker et eller andet i relation til Gud, som den udøbte troende ikke har oplevet eller ikke er trådt ind i.

Her udlægges dåben vel nærmest som et udtryk for discipelskab, eller om man vil, et "tilvalg" for den, der mener det alvorligt med at følge Jesus. Men hvad består denne "samvittighedspagt" egentlig i? Er det en anden pagt end "den nye pagt ved mit blod", som er den eneste pagt i Ny Testamente, og som har givet navn til samme? Hvilke løfter, betingelser og konsekvenser er i givet fald koblet på denne "dåbspagt"? Og hvad sker der i dåben, som ikke i forvejen er sket med den troende?¹⁴ Sådanne spørgsmål er faktisk helt centrale, men besvares aldrig.

Der er også noget dybt problematisk i at ville se dåben som et udtryk for discipelskab, hvor man viser sin *commitment* til at følge Jesus. For mente man da ikke noget med det, dengang man f.eks. bad "synderens bøn" og bekendte Jesus som Herre? Det er næppe bibelsk, at ens bekendelse i forbindelse med ens dåbshandling skal anses for mere inderlig eller forpligtende end den permanente bekendelse, alle kristne har, der bekender Jesus som Herre.¹⁵

¹³ 1.Pet.3,21

¹⁴ Nogle vil muligvis her nævne et løfte om Helligånden, jvnf. Apg.2,38, men hvis omtalen af dåb er en indskudt bemærkning, så falder dette til jorden, ligesom det i øvrigt modsiges af Gal.3, som klart kobler modtagelse af Ånden på tro og ikke på en efterfølgende dåbshandling.

¹⁵ En sådan forståelse af dåben "fungerer" kun i en misforstået kontekst, hvor man forkynder "gratis frelse" som modsætning til "forpligtende discipelskab", altså hvor frelsen af tro adskilles fra den efterfølgende helliggørelse.

¹⁶ I praksis er det dog svært at sige, overfor hvem dåbskandidaten her formodes at bekende sin tro. Typisk vil pågældende allerede være kendt i sin lokale kirke som en bekendende kristen, typisk finder dåben ikke sted på offentlige steder hvor vildt fremmede kan se bekendelsen, og det har formodningen for sig, at både engle og dæmoner allerede ved, hvor pågældende står.

¹⁷ Luther repræsenterer f.eks. et klassisk sakramentalt syn i sin Lille Katekismus, når han skriver, at dåben "virker syndernes forladelse, forløser fra død og Djævel og giver den evige salighed til alle, som tror, som Guds ord og løfte lyder." (set på www.folkekirken.dk)

Uanset, så er dette tre essentielle måder at se dåben på: Som en *bekendelseshandling*, hvorved den troende bekender sin allerede eksisterende tro.¹⁶ Som et *sakramente* eller *nådemiddel*, hvor dåbshandlingen i sig selv formidler frelse, genfødsel og tro.¹⁷ Som en *omvendelseshandling*, hvor der til dåben knyttes forventninger om udfrielse fra synd (eller vanesynder), som (åbenbart?) ikke kan opnås blot gennem den enkeltes omvendelse eller bekendelse af konkrete synder.¹⁸

Den bibelske kontekst

Det interessante er, at hvis man sætter troendes dåb ind i sin bibelske kontekst, så falder de førnævnte skismaer bort.

I det frikirkelige landskab i vor del af verden kan der let gå både måneder og år fra det øjeblik, hvor et menneske kommer til tro, og til det bliver døbt. Måske vil tiden mellem tro og troendes dåb være kortere i andre dele af verden eller i forbindelse med vækkelser, men der går stadig typisk et større eller mindre tidsrum fra frelsesoplevelsen til dåben.

Dette var imidlertid ikke tilfældet i Ny Testamente. Efter Peters prædiken på Pinsedag døbte man samme dag næsten tre tusind nye troende.¹⁹ Den etiopiske hofmand blev døbt med det samme.²⁰ Paulus ligeså.²¹ Kornelius og hele hans hus ligeså.²² Det samme med Lydia.²³ De eneste undtagelser fra reglen synes at være tilfælde, hvor folk er lovligt undskyldt, f.eks. Apollos som var kommet til tro, men ikke havde hørt noget om dåbspørgsmålet.^{24 25}

Det står ikke direkte, men man kan nok formode, at man ikke bad "synderens bøn" med hver

¹⁸ "Dåben har med tilgivelse af synd at gøre. Det er at begrave det legeme, som ligger under for synden, så vi i Kristus kan leve et nyt liv, fri fra syndens magt," er et typisk citat fra sådanne sammenhænge.

(<https://udfordringen.dk/2017/09/torben-soendergaard-svarer-paa-kritik-frikirker/>)

¹⁹ Apg.2,41

²⁰ Apg.8,26-39

²¹ Apg.9,18

²² Apg.10,48

²³ Apg.16,14-15 jvnf. tilbuddet om overnatning må dåben være sket tidligere samme dag.

²⁴ Apg.18,24- (Der står ikke direkte, om Apollos blev døbt, men det kan nok formodes. Men det vil under alle omstændigheder være lang tid efter, han kom til tro).

²⁵ Det er sandt, at det oldkirkelige skrift Didache foreskriver en eller to dages faste inden dåben (se kapitel 7), og at dåbskandidaten senere i oldkirken gennemgik en længere oplæring, typisk tre år, før dåben. Men det er åbenlyst en senere praksis, som er kommet ud af trit med urkristendommen.

enkelt af de flere tusind døbte på Pinsedag. Det er heller ikke sikkert, at man havde tid til at høre hver enkelt bekendelse, som ellers ofte sker i vore sammenhænge. Vi kan naturligvis ikke vide detaljer, som f.eks. om selve dåben var bekendelsen, eller om de troende f.eks. blev bedt om at fremsige en bekendelse i samlet flok i forbindelse med dåbshandlingen. Men substansen er der næppe tvivl om: Dåben var den handling, hvormed de bekendte sig til Kristus. Dåben var deres første bekendelse.

Hvad indebærer dette? Måske ikke så lidt endda. Når Paulus i Rom.10,9 understreger betydningen af mundens bekendelse,²⁶ så viser det betydningen af en handling, som demonstrerer troen. Omvendt er det naturligvis ikke sådan, at man bliver frelst, hver gang man beder "synderens bøn", og det ville være en misforståelse at ville gentage en sådan bøn, eller lade sig døbe på ny, hvis eller når man igen faldt i synd. Det er alene ved den *første bekendelse*, at man frelses, i betydningen genfødes og retfærdiggøres.

Hvis nu dåben i stedet for "synderens bøn" er den troendes første bekendelse, kan man så ikke sige, at dåben frelser? Naturligvis frelser dåben ikke i en egentlig og essentiel betydning, men dåben ville frelse på samme måde som bekendelsen frelser, jvnf. sætningen "bekender man til frelse",²⁷ altså hvor dåben bliver *instrumentelt* frelsende, uden at denne virkning knyttes til dåbshandlingen som sådan.

I den kontekst er det ikke et problem, at Bibelen omtaler "den dåb, der nu frelser jer",²⁸ eller at Bibelen bruger billedsproget om at få sine synder vasket af (i dåben),²⁹ for så er det netop i forbindelse med dåbshandlingen, at man tilgives og retfærdiggøres. Når Paulus skriver, at den, der er døbt, har iklædt sig Kristus,³⁰ så var det også netop, hvad de første kristne gjorde i forbindelse med deres dåbshandling – ikke fordi dåben i sig selv virkede det, men fordi den var deres første bekendelse, som netop virker dette. Endelig er det oplagt, at dåben her er en god samvittigheds pagt med Gud, nemlig dén nye pagt,

som vi er frelst til og af, og ikke en særskilt og obskur "dåbspagt".

Tilmed Missionsbefalingen giver bedre mening, når man ikke ubevidst behøver udlægge den som en dåbsbefaling. Kernen i "idet I døber dem" er ikke "neddykning i vand", men "bekendelse til Kristus". Kernen i Missionsbefalingen er ikke den ydre form af at "døbe og lære", men substansen i at "vinde og opfostre". I Markus' udgave, hvor der jo står, at "den der tror og bliver døbt, skal blive frelst", er pointen næppe heller neddykning i sig selv, men at den, som har bekendt sin tro på Kristus, som det blev gjort i dåben, skal frelses.

Det er altså ikke dåben som sådan og i sig selv, men derimod dåben i dens rette og bibelske kontekst – som første bekendelse – der stemmer med de skriftsteder, som lettere læner sig op ad en sakramental forståelse.³¹

Vores praksis

Det nærliggende spørgsmål er, om det bibelske forbillede lægger op til ændringer i vores dåbspraksis.

Burde vi f.eks. i stedet for det traditionelle alterkald kalde frem til dåb, som de første kristne åbenlyst gjorde? Det kan forekomme som den oplagte og bibelske model. På den anden side må man ikke glemme, at dåb som koncept var kendt i datiden i alle sammenhænge, f.eks. også ved hedenske riter. Når Peter på Pinsedag kalder frem til dåb, så er dåbshandlingen ikke i sig selv hverken ukendt eller kontroversiel, som den kunne være i dag, og en forklaring var ikke nødvendig.

Er dåben så overflødig? Kan vi erstatte den med noget andet, et X, som er mere kulturelt relevant og lettere at formidle i dagens kultur? Det er næppe heller løsningen.

Man finder bedre vejledning i de bibelske eksempler. Når Kornelius' husstand alle bliver frelst i kølvandet af Peters forkyndelse og på sæt og vis kommer dåben "i forkøbet", så er konklusionen *ikke* at springe dåben over. Men konklusionen er *heller*

tillade sig at skrive om den dåb, der frelser os, uden at sige "medmindre du for længst har bekendt Jesus som Herre"? Hertil må man vel svare, at det dels er en nødvendig generalisering, som forhindrer at teksten bliver kringlet og uforståelig. Dels at i den konkrete kontekst, så er det faktisk sådan. Når Ananias siger til Paulus, at han skal vaske sine synder af, så stemmer det i situationen, hvor dåben ville blive Paulus' første bekendelse. Og når Peter skriver om dåben, der frelser tilhørerne, og Paulus om dåben, hvormed de har iklædt sig Kristus, så var det jo sandt i deres tilfælde, som ikke omfattede særlige undtagelser.

²⁶ Paulus kan naturligvis ikke have ment, at f.eks. stumme ikke ville kunne blive frelst, nu de ikke med munden kunne bekende. Så vi er nødt til at forstå "bekende" som svarende til "vedkende sig" – typisk med ord, men lige så legitimt med en klar handling.
²⁷ Rom.10,9

²⁸ 1.Pet.3,21 jvnf. tidligere.

²⁹ Apg.22,16 jvnf. tidligere.

³⁰ Gal.3,27 jvnf. tidligere.

³¹ Burde Paulus m.fl. så ikke have taget passende forbehold for de få og sjældne undtagelser, som de trods alt kendte til. Kan de

ikke at italesætte det samme indhold, som Peter lagde i dåben i sin prædiken Pinsedag. Pinsedag taler Peter om at blive frelst og om at få Ånden som en konsekvens af dåben, eller mere præcist som en konsekvens af den første bekendelse, som dåben var. I Kornelius' hus lyder det derimod mere pragmatisk, "Mon nogen kan hindre disse mennesker i at blive døbt med vand, når de har fået Helligånden ligesom vi?"³² Det samme kunne være gældende ved Apollos, som vi før var inde på. I både hans og i Kornelius' tilfælde var det naturligvis rigtigt at blive døbt alligevel, selvom dåben ikke her formidlede frelse og Helligåndens tilstedeværelse og iboen. Måske kan man anskue det analogt til eksemplet med apostlene, der tilkaldes for at bede for de nye troende i Samaria.³³ I henhold til mange fortolkere er pointen her, at samaritanerne skulle "kobles på" kirken i Jerusalem og ikke igen blive til en sekterisk og religiøst afvigende gruppe, som de var på Jesu tid.

Den, som i vor tid er kommet til tro, men endnu ikke er blevet døbt, har måske heller ikke anden "grund" til det end lydigt at identificere sig med den praksis, som har været i kirken til alle tider og dermed koble sig på den historiske kirke med stort K.

En sådan dåb er hverken en *omvendelsesdåb* eller en *bekendelsesdåb* i traditionel forstand, selvom den troende naturligvis bekender sin tro, men kunne f.eks. betegnes som en *identifikationsdåb*, hvor man gennem sin egen efterfølgende bekendelse udtrykker samhørighed med alle troende til alle tider gennem den fælles, ene tro.

Hvorfor døbes?

Afslutningsvist skal også siges, at hvis pointen om den nytestamentelige dåb som den troendes første bekendelse er rigtig, så punkterer den alle forestillinger om, at der er en særlig kraft i dåbshandlingen, eller at dåbshandlingen skal anvendes som et element i den enkeltes omvendelses- eller helliggørelsesproces. Hvis man er født på ny, så kan en ny dåb alligevel ikke formidle et nyt liv, for det har man allerede. Tilsvarende vil det, man forventer at få gennem en sådan omvendelsesdåb ikke kunne være andet og mere end det, enhver kan få ved ganske enkelt at bekende og gøre op med sine synder.

Den troende, som er kommet til tro, og som ønsker at blive døbt, bør derfor ikke gøre det for at *com-mitte* sig på en særlig måde, eller for endegyldigt at

gøre det af med arvesynd, vanesynder og alt indimellem. Den troende bør heller ikke gøre det for endelig at opleve Helligåndens dåb. Nej, den troende som vil døbes, bør gøre det, fordi det er det rigtige og bibelske at gøre. "For hvad skulle forhindre mig i det, nu jeg har troen og Ånden?"

³² Apg.10,47

³³ Apg.8,14-17